

Breda Heuvelkwartier

Het Heuvelkwartier ligt in het zuidwesten van Breda tussen de naoorlogse wijk Boeimeer en de beek de Aa of Weerijs in het oosten, het verstedelijkte dorp Princenhage in het westen, de vooroorlogse wijk Haagpoort in het noorden en de Graaf Engelbaartlaan in het zuiden. De parochiewijk is ontwikkeld voor 6500 bewoners uit de lagere middenstand en de arbeidersklasse. Het stedenbouwkundig plan van P. Verhagen is in 1947-1949 uitgewerkt in een traditioneel vormgegeven zuidelijk deel door M.J. Granpré Molière en een meer modern uitgevoerd noordoostelijk deel door F.P.J. Peutz. Beide delen zijn gerealiseerd tussen 1949-1955. Het gebied maakte tot aan de annexatie in 1942 deel uit van de gemeente Princenhage en bestond hoofdzakelijk uit hoger gelegen akkercomplexen en graslanden aan de rand van het beekdal van de Aa of Weerijs. Hoewel de twee delen van De Heuvel verschillend zijn van architectonisch karakter, is in beide buurten sprake van een grote samenhang tussen structuren en woonblokken, en met het groen van de wijk.

Als ruimtelijk kader voor De Heuvel gold het Uitbreidingsplan-in-hoofdzaken uit 1947 van de Afdeling Staduitbreiding Breda. Dit plan kwam was een uitwerking van het 'geraamteplan' voor Breda, Ginniken, Princenhage en Teteringen uit 1938 van Verhagen. Het uitbreidingsplan Heuvelkwartier was het eerste grote naoorlogse, goedgekeurde uitbreidingsplan-in-onderdeel van Breda, na de gemeentelijke uitbreiding van 1940. De Heuvelstraat en Oranjeboomstraat waren reeds bestaande, doorgaande noordzuidroutes met lintbebouwing, evenals de tussengelegen Talmastraat in het zuiden. De hoofdas en belangrijkste wijkontsluiting is de oostwestgerichte Dr. Struyckenstraat, die beide wijkdelen verbindt. De wigvormige, groene Heuvelbrink tussen de Turfvaart en de Dr. Struyckenstraat, scheidt het zuidwestelijke, traditionalistische wijkdeel van Granpré Molière van de Ontdekkingsreizigersbuurt in het oosten en het noordoostelijke, modernistische deel van Peutz. In het zuidelijk deel wordt de hoofdopzet gevormd door vier groene stroken, in kruisvorm, met aaneengesloten bebouwingswanden in Delftse Schoolstijl. Dit deel heeft een naar binnengekeerd karakter, conform de traditionele parochiegedachte, met de kerk Onze Lieve Vrouwe (OLV) van Altijddurende Bijstand van Granpré Molière als belangrijkste identiteitsdrager van de wijk. Tegenover het kerkelijke centrum bevindt zich het wereldlijke centrum, het Monseigneur Nolensplein met de winkelvoorzieningen rond een besloten dorpsachtig plein. Een andere bijzondere bebouwing, gelegen aan het groen van de wijk, is het monumentale, witgeverfde bejaardentehuis Maria Mediatrix. De woningbouwblokken in het zuidelijk deel van het Heuvelkwartier

hebben een tuindorpstructuur, zijn rug-aan-rug gelegen met een semi-openbare tuin op de binnenterreinen. Rond de groene zone van de Heuvelbrink en in de omgeving van het Mgr. Nolensplein zijn de middenstandswoningen gesitueerd.

De noordelijke buurt van Peutz wordt van noord naar zuid doorsneden door de Verbeetenstraat en de Maarten de Vriesstraat. De wijk bestaat hoofdzakelijk uit noordzuidgeplaatste stroken portieketageflats van drie en vier woonlagen. In het noordoosten, rond de Verbeetenstraat en Arubastraat, staan rijtjes eengezinswoningen.

Een belangrijk structuurbepalend element in dit deel van de wijk is een rechthoekig, verhard plein in het midden van de wijk, het Dr. Struyckenplein. Een tweede openbare ruimte, een lange groenstrook, het Planciusplein, ligt ten zuiden hiervan. In dit wijkdeel zijn de winkels en de maatschappelijke voorzieningen gekoppeld aan de hoofdinfrastructuur. Naast winkels bevinden zich in dit deel van de wijk nog een monumentale school aan de Verbeetenstraat (verbouwd tot appartementencomplex) en een school aan de Oranjeboomstraat. Een rooms-katholieke kerk aan deze straat is in 1995 gesloopt.

De laatste jaren zijn er vernieuwingen geweest in de wijk. In het noordwesten van de Peutzwijk, aan het Don Boscoplein zijn eengezinswoningen gebouwd en aan de Verbeetenstraat is de bebouwing ook deels vervangen. Het Dr. Struyckenplein is heringericht met nieuwe woningen en winkels om een levendiger plein te krijgen. Voor veel portieketageflats heeft de woningcorporatie plannen om ze te vervangen.

In de zuidwesthoek van de Granpré Molièrewijk zijn tussen 1990 en 2009 een aantal woonblokken gesloopt en vervangen door nieuwe blokken, met poortgebouwen en hogere bebouwing aan de randen. In hun vormgeving, zoals de dakoverstekken, lessenaardaken, betonelementen en raammaten, verwijzen ze naar de oorspronkelijke architectuur. De OLV-kerk is gerenoveerd en doet dienst als buurthuis, bibliotheek en gezondheidscentrum, als onderdeel van een brede school. Ondanks de wijzigingen is de wijk van betekenis vanwege de hoge ruimtelijke kwaliteit van zowel de architectonische uitwerking als de inrichting van de openbare ruimte van de pleinen en groengebieden. Ook zijn de belangrijke structuren en ensembles in de wijk nog steeds gaaf.

Versie 27/3/2013